

njimi je seveda tudi Johann Seidl. Janja Jedlovčnik je podrobno obdelala potopis, kjer je Seidl v svoji romantični maniri popisal pot iz Celja na Dobrno in zdravilišče na cilju. Objavil ga je 1837 v dunajskem časopisu. Taja Gubenšek opiše, kakšno mesto je imela Seidlova himna v avstroogrskih šolah in kako jo še danes obujajo pri pedagoškem delu v ljubljanskem Šolskem muzeju. Prispevek Darjana Lorenčiča in Petra Gračnerja govori o državnih himnah, seveda s poudarkom na *Bog ohrani, Bog obvarji*. Kot zadnji v zborniku je zapis Miha Šimca, kjer so navedene lokacije arhivskega gradiva v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji. Šimac svoj prispevek sklone z besedami, da je arhivskega gradiva za na-

daljnje raziskovanje in razsvetljevanje Seidlovega dela in dediščine še kar nekaj.

Kvaliteto zbornika vidim v tem, da je zapolnil vrzel v celjski zgodovini na izjemno raznolike načine. Bralcu omogoča, da spozna Seidla kot profesorja, romantičnega pesnika, popotnika, epigrafa in še kaj. Dela in gradiva pa seveda nikdar ne zmanjka, ne pri raziskovanju Johanna Gabriela Seidla, ne pri drugih »naših« nemških avtorjih, predvsem pa se mi zdi pomembno, da se javnost osvešča o njihovi prisotnosti na našem prostoru, njihovem delu in pomenu.

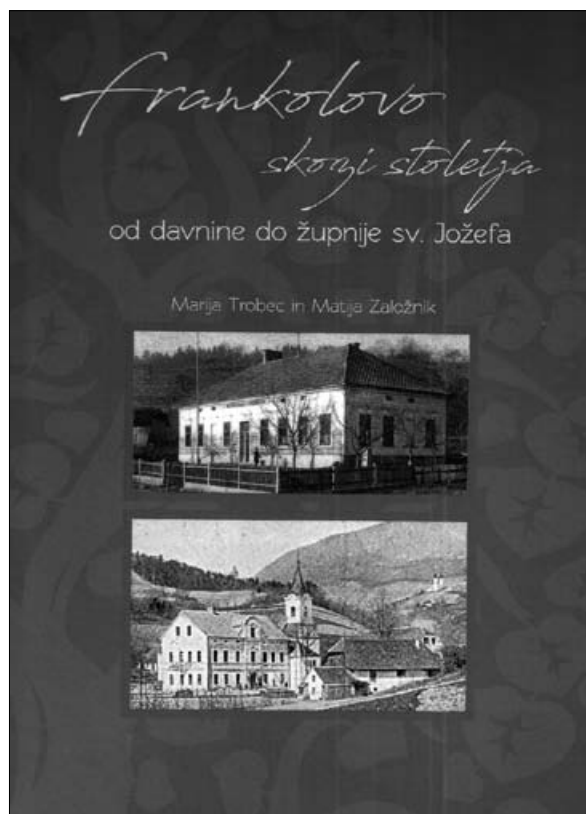
Urh Ferlež

Frankolovska kronika

Marija Trobec, Matija Založnik: *Frankolovo skozi stoletja. Od davnine do župnije sv. Jožefa*. Celje: Grafika Gracer, 2018. 528 strani.

Frankolovo se je pridružilo številnim krajem po Sloveniji, ki so dobili tudi napisano obsežno lokalno zgodovinsko kroniko. Frankolovo kot sedež krajevne skupnosti s svojimi vasmi in zaselki leži med Stranicami in Vojnikom v občini Vojnik ob stari glavni cesti Vojnik-Slovenske Konjice, ki je potekala že v rimskih časih.

Obsežna monografija je nastala izpod peresa nepoklicne lokalne zgodovinarke, pesnice in aktivne članice vrste društev Marije Trobec, ki je že napisala lokalno kroniko Šmartno v Rožni dolini od davnih do današnjih dni, in Matije Založnika, podjetnika, »graščaka« na dvorcu Tabor v Višnji vasi pri Vojniku in člana viteškega reda sv. Jurija iz Karantanije s sedežem v Ambergu na Bavarskem. Knjiga o Frankolovem ne prikazuje samo zgodovinskega orisa in razvoja Frankolovega in okoliških naselij, ampak tudi geografski, upravno-politični, šolski, cerkveno-upravni, literarni zapis obravnavanega območja in biografski ter tudi rodoslovni zapis pomembnih osebnosti.

Ljudsko izročilo in ljudske pesmi na začetku uvedejo bralca v branje in prelistavanje prijetne knjige kraja, ki ima zagotovo bogato, pestro in raznoliko zgodovino, razvoj in tudi domačo poezijo in literarno slovstvo. Nato sledi poglavje Nastanek in lega Frankolovega, z geografsko-topografskimi podatki opis domačih naselij, geološko in kamninsko zgradbo in naselja, ki so predstavljena tudi z zgodbami, zanimivostmi in pisanimi novicami ča-

sopisnih člankov. Zgodovinska obdobja obsegajo Kelte, Rimljane, Slovane pa fevdalno dobo z zaroko Heme Krške z grofom Viljemom. Sledi zanimiv in slikovit prikaz gradov in dvorcev, poln legend, grajskih zgodb in skrivnosti. Srednjeveškemu obdobju sledijo turški vpadi, obdobje Napoleona, krajevne sodišča Frankolovo, nastanek prvih katastrskih občin do nastanka občine Frankolovo leta 1850 s prvimi župani in občinskimi odborniki.

Oris gospodarskega življenja kraja zajema vsebine od posojilništva, hranilnic, kmečkih zadrug, rudarstva do prometnih vezi. V preteklosti so poseben pečat gospodarskega razvoja Frankolovega predstavljali mlini in žage, ki so se razvili na razgibanem terenu ob majhnih potokih, zlasti pa ob povodju Tesnice. Prikaz mlinov, žag in drugih gospodarskih objektov je predstavljen s pomočjo bogatega arhivskega gradiva in načrtov. V preteklosti sta na območju Frankolovega delovali dve šoli. Tako je prikazan razvoj šolstva in pedagoško osebnost na Frankolovem in sosednjih Črešnjicah. Predstavljeni so tudi pomembni učitelji in ravnatelji, ki so bili po vrhu tudi organizatorji društvene življenja, prirejanja vaških iger, literati, nosilci gospodarskega razvoja, umnega kmetovanja in še marsikaj. Poglavje o šolstvu zaokrožujejo kratke črtice učitelja in šolskega ravnatelja Ivana Štuklja, ki je služboval vrsto let na Frankolovem pred, med in po prvi svetovni vojni.

Obsežno poglavje Cerkev in vera predstavlja zgodovinski razvoj župnij Frankolovo in Črešnjice, našteva pomembne duhovnike in drugo cerkveno osebnost. Med duhovniki izstopata zlasti čebelarski strokovnjak in učitelj Henrik Peternel in Štefan Kušar, ki sta službovala v Črešnjicah. Predstavljena je tudi sakralna dediščina omenjenih župnij, od cerkva, kapel in pokopališč. Avtorica in avtor knjige navajata tudi drobne zanimivosti in podrobnosti iz vaškega življenja. V bližnjem Vitanju je med drugim služboval tudi znani slovenski pesnik Anton Aškerc, ki se je v katoliškem društvu zbližal s Heleno Borovnik iz Selc v frankolovski fari. Spočet je bil tudi otrok, zato se je okrog Aškerca prijela govorica, »da je v Vitanju služboval tolikšno obdobje, da je enega otroka krstil, enega pokopal in enega spočel.«

Kratkemu sestavku o prvi svetovni vojni sledi obdobje med obema svetovnima vojna, kjer je poleg

gospodarskega dela predstavljeno tudi društveno življenje Frankolovega in okolice. Med društvi so delovala: Bralno društvo Frankolovo, telovadni društvi Sokol in katoliški Orli, Katoliško prosvetno društvo Slomšek in Društvo kmečkih fantov in deklet. Priljubljene so bile zlasti dramske skupine, ki so znotraj društev prirejale razne dramske in odrske igre.

Obdobje druge svetovne vojne predstavlja temačen Frankolovski zločin, ki se je zgodil potem, ko so partizani v zasedi ubili nacističnega okrožnega vodjo Celja in deželnega svetnika Antona Dorfmeistra. Povračilo je bilo hudo. Nemci so na jablane v Stranicah obesili 99 talcev, enega pa na begu ustrelili.

Oris obdobja po drugi vojni predstavlja gospodarski razvoj obrti in manjših industrijskih obratov, elektrifikacijo Frankolovega, agrarno reformo in razlastitve zemljišč pretežno kmetijskega okoliša. Predstavljena so tudi društva in nekaj drugih tem iz življenja okolice.

Skoraj vsak kraj v zgodovini se naveže tudi na pomembne osebnosti z različnih področij. Tudi Frankolovo se s tem lahko pohvali in postavi na slovenski in tudi evropski zemljevid. V posebnem poglavju so predstavljene znamenite osebe, ki so se rodile in ali bile povezane z okoliškimi kraji. Med znamenitimi osebami predstavljajo v knjigi osrednje mesto slavist, ustanovitelj slovenske, hrvaške, bolgarske in ruske stenografije Anton Bezenšek, raketni inženir, pionir vesoljskih tehnologij, častnik in vizionarski raketni tehnik Herman Potočnik-Noordung in zdravnik in načrtovalec zdraviliškega turizma dr. Friedrich Karl Henn, ki je služboval na Dobrni, v Rogaški Slatini in bil ustanovitelj zdraviliškega turizma v Radencih. Kot znane osebnosti so predstavljeni zlasti ljudski pisci in pesniki, ki jih je bilo v Frankolovem in okolici kar precej. Med njimi so bili: »bukovnik« in pesnik Jurij Vodovnik, Joseph Gorenšek, ki je pesnikoval v Prešernovem času, pesnik Gregor Gorenšek iz Lipe pri Frankolovem, oče in sin Jožef Iskrač-Frankolovski in Janko Iskrač-Drameljski in domači pesnik Jernej Borovnik. Zanimiva zgodba je vezana na Antona Pristovnika – ruskega Tončka, ki se je po koncu prve vojne iz Rusije vrnil šele po dvaindvajsetih letih.

Sklepno poglavje monografije prinaša kratek zgodovinski razvoj slovenskega ozemlja v različnih zgodovinskih obdobjih in državah. Poseben pečat in čar knjigi prispevajo in bogatijo kratki zapisi, pesmi, verzi, spomini in črtice pa tudi časopisni zapisi domačih pesnikov, literatov in pripovedovalcev, zlasti Metoda Jakopa in Jerneja Borovnika, ki bogatijo vmesne sklope poglavij in preženejo tudi marsikatero suhoparnost zgodovinskih zapisov.

Monografijo krasi tudi bogata slikovna oprema, fotografije, zemljevidi naselij, gradov, skupinskih

slik, zaslužnih posameznikov in društvenih fotografij. Primanjkljaj obsežne kronike o Frankolovem pa je morda premalo razdelan in opredeljen del virov in literature, zlasti področje arhivskega gradiva. Knjigo lahko uvrstimo v sklop slovenske krajevne zgodovine, ki je bila v preteklosti večkrat prezrta, v sedanjem času pa vedno bolj stopa v ospredje raziskovanja, za kar so največkrat zaslužni domači lokalni raziskovalci zgodovinske dediščine, ki so v domače okolje tudi vpeti na različnih področjih in v društvenem življenju.

Matej Ocvirk

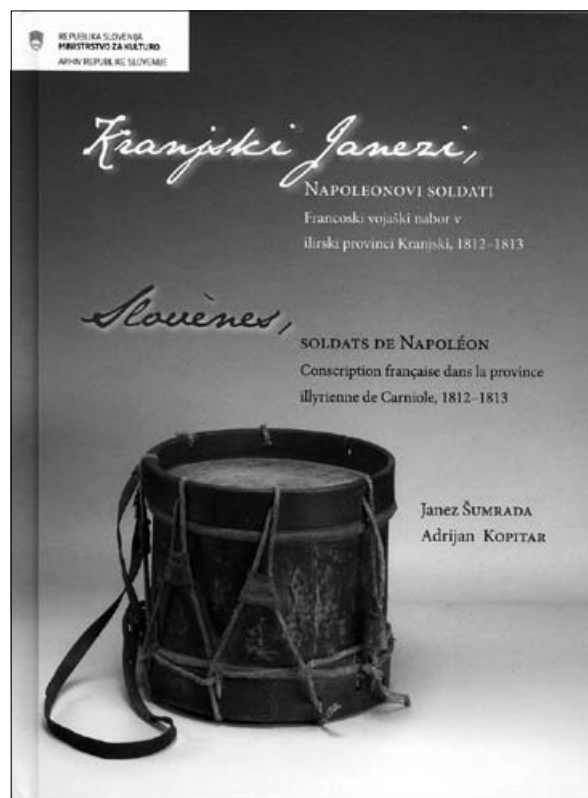
Ugovarja zaradi šepavosti*

Janez Šumrada, Adrijan Kopitar: *Kranjski Janezi, Napoleonovi soldati. Francoski vojaški nabor v ilirski provinci Kranjski 1812–1813*. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2018. 496 strani (+ DVD).

Delo Janeza Šumrade in Adrijana Kopitarja, katerega glavni del prinaša objavo podatkov o 6.382 vojaških obveznikih iz glavne naborniške knjige za Kranjsko v 4 zvezkih, je zelo obsežna in temeljita objava vira, ki bo s svojimi podatki zagotovo izborna gradivo za zgodovinarje, geografe, rodoslovce, antropologe, zgodovinarje medicine in slaviste.

Svoj dolgotrajen projekt sta avtorja zastavila kot oblikovanje obsežne baze podatkov, pridobljenih s transliteracijo in prevodom popisnega gradiva, čemur so sledili obdelava ter zbirni izračuni.

V uvodu se bralec seznani z avstrijskim naborniškim sistemom in organiziranjem vojaških enot v slovenskih deželah, po tem, ko je bila leta 1771 uvedena splošna vojaška obveznost s sprva dosmrtnim služenjem, čemur je leta 1802 sledilo znižanje na 10 (pehota), 12 (konjenica) oziroma 14 let službe (za topništvo). Nadaljnje reforme so znova

znižale čas vojaške službe za vse na 14 (med letoma 1811–1845), 8 (1846–1866) in končno na 3 leta (1866–1914). Avtorja pojasnita še pojem nabornih okrajev in gospok ter polkovna območja, opišeta pa tudi razliko med različnimi vejami oboroženih sil – črno vojsko (*Landsturm*), domobranstvom (brambovstvom; *Landwehr*) in redno avstrijsko vojsko.

Uvodni zgodovinski pregled nadaljujeta z obdobjem po bitki pri Slavkovu (Austerlitz) ter pri-

* Vpis iz popisa, v monografiji na strani 145.